

Н.В. Твердохліб, ст. гр. ПВШ-11-Г1
Науковий керівник: Л.І. Тарусова,
к.ю.н., доцент Інституту менеджменту та
психології ДВНЗ «УМО» НАПН
України

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Анотація. У статті проведено аналіз впливу педагогічної майстерності викладача та окремих компонентів його професійної діяльності на розвиток творчих здібностей студентів.

Ключові слова: педагогічна майстерність, викладач музичних дисциплін, професійні якості викладача.

Аннотация. В статье проведен анализ влияния педагогического мастерства преподавателя и отдельных компонентов его профессиональной деятельности на развитие творческих способностей студентов.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, преподаватель музыкальных дисциплин, профессиональные качества преподавателя.

Abstract The article analyzes the influence of the teacher and the teaching skills of the individual components of his career Nana sprosobnostey development of creative students.

Keywords: pedagogical skills, prepodavatel muzykalnyh disciplines, professional-quality teachers.

Актуальність. Над проблемою творчості замислювалися багато видатних людей як в стародавні століття і середньовіччя, так і в новий час. Творчість досліджувався психологами, філософами і педагогами. Багато чого відомо про творчість, тим не менш ще темні і непізнані його закони. Не випадково в таких роботах, як «Зміст освіти» і «Основи педагогічної майстерності» нічого не говориться про розвиток творчості студентів. Доречі, творчості викладача або вчителя в них присвячуються окремі розділи, як, наприклад, у Ю.К.Бабанського, В.В.Краєвського.

Що ж до розвитку творчості студентів, то цікавою і корисною видається оглядова інформація О.Г.Богданової та ін. про закордонний досвід у цій галузі. На жаль, немає узагальненої роботи про розвиток творчості студентів у вузах України, проте велика кількість літератури та статей викладачів навчальних закладів різних рівнів з цієї проблеми дозволяє отримати певне враження про стан справ у даній сфері. Перш за все, що розуміти під творчістю? За визначенням, наведеним в енциклопедії, це діяльність, що породжує щось якісно нове, ніколи раніше не відоме». Ризикну висловити думку, що це не зовсім повне визначення, бо не всього нового можна дати визначення творчого. У переломленні до пізнавальної діяльності студентів для творчості, цілком ймовірно, характерна не тільки новизна, а й корисність. Будь-яка творчість починається з усвідомлення незнання. Але не всяке незнання стає знанням за допомогою творчості. Творчість є найвищим рівнем розумової діяльності. Не випадково Ф.В.Шеллінг, продовжувач вчення І.Канта, називав творчість вищою формою людської життєдіяльності.

Природньо, творчість пов'язана із здібностями людини, особливо зі здатністю нестандартно мислити, вибираючись зі звичної розумової колії. Проте творчість - не особливий дар обраних, цим даром, за визнанням психологів, більшою чи меншою мірою наділене все людство. Все це дозволяє зробити висновок, що для творчості у пізнавальній діяльності студента характерна нестандартність мислення і діяльності, в результаті чого народжується нове корисне рішення чи продукт діяльності, що виходить за рамки загальноприйнятих стандартів.

Професійна діяльність викладача музичних дисциплін багатоаспектна, вона охоплює наукові пошуки, суто викладацьку діяльність, методичну роботу, виховний та організаційний вплив на студентство, самовдосконалення. Викладач є публічною людиною, все, що він робить, є відкритим для спостереження студентів і їх оцінки. У кожному з напрямів

діяльності виявляється або формальне ставлення викладача до неї, або його прагнення здійснювати роботу на якісному рівні. Ці високі вимоги до власної діяльності, креативність, критичність мислення і відрізняють викладача з високим рівнем педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність як характеристика фахівця не зростає сама по собі, вона ґрунтується на досконалому знанні педагогіки, її законів, закономірностей і принципів. «Без передбачення й наукового розрахунку педагогіка схожа на знахарство, а вчитель (викладач), котрий не хоче або не вміє розраховувати, – на неграмотну няньку», – вказував В.О.Сухомлинський.

Педагогічна майстерність передбачає застосування педагогічних і психологічних знань у певній галузі, у межах власного фаху. Л.М.Толстой наголошував: «Хочеш наукою виховати учня, люби свою науку і знай її, і учні полюблять і тебе, і науку, і ти виховаєш їх, але якщо ти сам не любиш її, то скільки б ти не змушував учити, наука не справить виховного впливу». Бездоганне глибоке знання предмету навчання завжди притаманне справжнім викладачам-майстрам. Відданість викладача обраному фаху, його професійний інтерес є значними чинниками його виховного впливу на студентство. Викладач в очах студентів виступає як науковець, він є представником певної галузі наукових знань, посередником між наукою та студентами. Він не лише знайомить молодь з науковими ідеями, перспективами розвитку науки, її практичного застосування в суспільній та господарській діяльності, але й сприяє становленню студентів як науковців. Слід урахувати думку В.І.Вернадського про те, що «для наукового розвитку необхідне визнання повної свободи особистості, особистості духу, бо тільки за цієї умови може один науковий світогляд змінюватися іншим, створеним вільною, незалежною роботою особистості». Забезпечення вільного, творчого розвитку особистості студента є одним із важливих завдань педагога .

Викладач будь якого навчального закладу повинен розуміти, що його професійна діяльність має певні обмеження. Знань, які за його допомогою формуються в студентів, їм вистачить не на довго, тому що вони швидко застаріють. У чому, в такому разі, полягає місія викладача музичних дисциплін? У формуванні фундаментальних основ зі свого фаху, у сприянні розвитку студентів, їх прагненню й здатності навчатися, оновлювати знання, у формуванні вимогливості до власної діяльності і її результатів. Як вірно зазначив Р.Олдінгтон, «нічого з того, що важливо знати, навчити не можна, все, що може зробити вчитель (викладач), – це вказати стежки».

Теоретичні засади формування педагогічної майстерності викладача вищої школи розроблені в працях Я.А.Коменського, І.Дістервега, К.Д.Ушинського, А.С.Макаренка, О.А.Захаренка, А.І.Архангельського, І.А.Зязюна.

Опитування науковців та інших творчих діячів за кордоном і у нас в країні, що проводився як фахівцями, так і кореспондентами, педагогами та ін, показує, що основою творчості є внутрішня мотивація (інтерес і навіть любов до справи), уява, гнучкість розуму, дивергентне мислення (від лат. *divergere* - «виявляти розбіжність»), воля, діяльність і працьовитість. Головною закономірністю творчості є праця, народжений внутрішнім мотивом. Звідси впливає завдання викладача створювати умови для творчості, озброївши студента методами і прийомами самостійної роботи; забезпечивши основні умови творчої діяльності: обмін і боротьбу думок, свободу критики. Студентам необхідно час для здійснення всіх чотирьох фаз творчості, по Уеллсу: підготовки, дозрівання ідеї, осяяння і перевірки своєї ідеї, втіленої в дійсність.

Для забезпечення творчих умов пізнавальної діяльності необхідно:

- привчити студентів до роботи з першоджерелом, з книгою, монографією, науковою статтею; навчити його прийомам переглядового читання для швидкого знаходження потрібної;
- проводити творчі дискусії на заняттях або за круглим столом, створюючи в доброзичливій обстановці можливість релаксації, свободи обміну думками, щоб розвивати уяву, гнучкість і дивергентність мислення. При цьому корисно використовувати методи розвитку творчості, відомі вам з психології: мозкового штурму для генерації ідей, відбору ідеї; синектики, спосіб організації колективної розумової діяльності на основі чотирьох прийомів: розгляд проблеми в тому вигляді, як вона дана, відмова від очевидного рішення; проведення прямої аналогії з чим-небудь; формулювання проблеми в загальному вигляді.

Корисно використовувати метод асоціативних моделей розумової діяльності, заснований на метафоричності (від гр. *Metaphora* - «перенесення»), т. е. на перенесення проблемності або проблеми на інший матеріал. Схеми, графіки та діаграми - не що інше як просторові метафори, які стимулюють мислення. Це означає, що існує зв'язок між метафорою і творчістю. Метафори (переноси) дозволяють мислення людини ефективніше виділяти структуру складних об'єктів. Уміння користуватися метафорами особливо при роботі з комп'ютером. Графіки і діаграми зручні і більш звичні для студентів технічних навчальних закладів, так як просторові відносини зустрічаються в їх досвіді частіше за інших.

У США, Англії, Франції, ФРН, Росії та інших країнах використовують всі ці методи, а також ділові ігри та проектне навчання, тобто роботу групи студентів над одним проектом, причому кожен виконує свою частину проекту. Проектне навчання використовується як в індивідуальному, так і колективній творчості студентів, що дозволяє проводити критичний розбір рішень, враховуючи сім основних питань: хто, що, де, коли, як, навіщо і чому вирішує дану проблему. Обговорюються рекомендації щодо виходу з

тупикових ситуацій. В результаті спільної корисної діяльності не нав'язуються і не просто передаються знання, а створюються ситуації, які породжують нові знання. Причому використовуються всі рівні творчої мисленнєвої діяльності: наочно-предметний, наочно-образний і словесно-логічний.

Проблемі розвитку творчості велику увагу приділяв Костянтин Сергійович Станіславський. Обдарований великим талантом, яскравістю уяви, рідкісним чарівністю, сценічної зовнішністю, неупинно удосконалюючи майстерність, він придбав славу видатного актора свого часу. Але не тільки цим знаменитий К.С.Станіславський: він зумів передати свій сценічний та педагогічний досвід як в творах, так і в педагогічній діяльності, навчаючи сценічної майстерності викладачів театральних студій. Багато чого з його педагогічної спадщини не втратило своєї актуальності і в наш час. В основі педагогічної спадщини К.С.Станіславського лежить розроблена ним театральна система, яка ґрунтується не на вивченні кінцевих результатів, а на з'ясуванні причин, що породжують той чи інший результат. У ній вперше вирішується проблема свідомого оволодіння підсвідомими творчими процесами, в яких беруть участь зовнішні та внутрішні дані викладача: розум, воля, здібності до спілкування, техніка мови, почуття міри і правди, емоційність, пластика. Головним у цій системі є людина, її моральна, духовна і творча сутність. Викладач, як актор, ставить перед собою ідейно-творчу мету, названу К.С.Станіславським надзавданням, що є основою його системи.

Як сценічний, так і педагогічний успіх справи визначається «ансамблем всіх учасників, об'єднаних єдиним творчим методом і спільністю розуміння ідеї. Ансамбль - це союз заради однієї колективної мети». К.С.Станіславський приділяв велику увагу створенню сприятливого психологічного клімату в цьому ансамблі: «Постановка справи, де немає поваги до людини, де немає ввічливості, створює атмосферу виродження».

Відомо, що не завжди одна людина однаково симпатична усім, але щоб не загострювати взаємин і створити сприятливий клімат в колективі, добре допомагає рекомендований К.С.Станіславським «ефект відмови». Він виражається в тому, що треба як би відмовитися від несимпатичних вам якостей людини і пошукати в ньому те, що вам симпатично, що піде на користь у досягненні поставленої мети. Наприклад, якщо людина зла, треба шукати, в чому вона добра.

Іншою умовою сприятливого клімату є «ефект співучасті», який, на думку К.С.Станіславського, полягає в активній роботі всіх членів «ансамблю». Такий ефект може бути створений, якщо викладач вміє не тільки щось висловлювати, але і заражати своїм настроєм подібно до того, як заражається глядач в театрі чи кіно, співпереживаючи з героями, або коли глядач в кіно засинає, дивлячись як підстрибує на хвилях моторний човен. Заразити студентів так, щоб вони стали активними учасниками процесу пізнання, - ось завдання викладача.

І, нарешті, третьою умовою успішної організації психологічно сприятливого клімату є «робота на розслаблених м'язах», не напружуючись зовні, але максимально зосереджено й уважно внутрішньо. Для цього, на думку К.С.Станіславського, «... людина сама повинна розвивати кращі якості свого характеру - легкість, веселість і бадьорість », причому невірно розуміти веселощі тільки як сміх, «це помилка», - говорить К.С.Станіславський, і далі: «веселість - це бадьорість, темп, інтенсивність». К.Е.Антарова. учениця К.С.Станіславського, наводить його слова: «Якщо вчитель наповнив свою творчість любов'ю до людей, він не помітив годин праці і всі його учні їх не помітили»/, і далі: «Викладачі, які скаржаться на втому, - не викладачі, вони - машини, що працюють для грошей» .

К.С.Станіславський не тільки називає основні постулати педагогічної майстерності як творчості, а й розкриває шляхи його розвитку. Перш за все він рекомендував не боятися критики на свою адресу: «... намагатися з

перших кроків слухати, розуміти і любити жорстоку правду про себе », бути доброзичливим до інших і вимогливим до себе. Будучи режисером, хоча і не маючи ще режисерського авторитету, К.С.Станіславський «... перемагав товаришів своєю фантастичною любов'ю, працездатністю та найсуворішим ставленням до справи і насамперед до самого себе» .Червоною лінією проходить в працях К.С.Станіславського і його учнів думка про те, що викладач - це творча особистість. З його точки зору, для початку творчості потрібні увага, зовнішнє і внутрішнє, доброзичливість, повний мир і спокій в самому собі і безстрашність. Важливо вміти переключати свою внутрішню увагу: « Спочатку важке поступово стає звичним. Звичне не відразу, а поступово стає легким і, нарешті, легке - прекрасним ». Навчати студентів без страху до викладача: «Учитель, що вносить страх і трепет в студію замість чарівності і радості, не повинен в ній вчити. Він шкідливий ». Навчати так, щоб у студентів була «повна довіра до своїх вчителів», « щоб ніхто не соромився підійти до вчителя з питаннями або здивування, щоб все життя студійця могла знайти в серці вчителя відгук і пораду як рівного йому, але більш досвідченого друга ».

К.С.Станіславський детально розкриває сім ступенів творчості: зосередженість, пильність, безстрашність, спокій, доброзичливість, чарівність, радість, заявляючи при цьому: «Правдивість тому не вводиться в моїй системі як якість, що вона - основа творчості».

До колективної творчості К.С.Станіславський пред'являє наступні вимоги: точність у всьому, дисципліна (ніяких запізнь), порядність і взаємодовіру, творча зосередженість, натхнення, вміння слухати критику, увага, воля. По суті, це все - надзавдання, над якими має працювати викладач, розвиваючи творчість студентів.

Як зазначає І.А.Зязюн, «учитель (викладач) – і сценарист, і режисер, і виконавець». Він створює, проектує навчальний процес загалом, від початку до завершення взаємодії зі студентом у межах навчальної дисципліни, і

зокрема проектує конкретні акти взаємодії – навчальні заняття. Проективний компонент педагогічної діяльності викладача в підготовці навчального заняття виявляється в таких показниках; планування різних форм організації навчання; проектування процесу навчання як системи взаємопов'язаних окремих ланок (навчальних занять), змістовно і логічно пов'язаних між собою; вибір оптимальних форм і методів навчання в залежності від конкретних умов навчального процесу; проектування системи контролю за ходом і результатами навчальної роботи студентів; передбачення труднощів у навчальній діяльності студентів; створення моделі навчального заняття.

Конструктивний компонент педагогічної діяльності викладача передбачає: знання особливостей кожного типу форм організації навчання; уміння побудувати конкретну форму навчання відповідно до реальних педагогічних ситуацій; уміння добирати оптимальну сукупність методів навчання для досягнення поставлених цілей навчання; уміння обирати доцільну структуру навчального заняття в залежності від стану опрацювання навчальної програми предмету та мети заняття; вміння відібрати кількість і обсяг навчального матеріалу в залежності від часу навчання і рівня підготовки студентів; уміння конструювати методичну структуру навчального заняття, відповідну дидактичній структурі.

Викладацька діяльність тісно пов'язана зі спілкуванням, здійснюється завдяки йому. Комунікативний компонент діяльності викладача реалізується в процесі передачі навчальної інформації студентам і в процесі формування ділових та міжособистісних відносин. Ефективність процесу передачі інформації викладачем залежить від фахових і психолого-педагогічних знань і вмінь. Якщо викладач знає і розуміє предмет, він може його розкрити, адаптувати до рівня підготовки студентів. «Якщо ти навчаєш, намагайся говорити коротко, щоб розум слухняний відразу ж зрозумів слова і зберігав їх у пам'яті правильно. Все, що зайве, зберігатиме розум наш не може» (Горацій). При формуванні міжособистісних відносин, на нашу думку, слід

згадати А.С.Макаренка: «Нормальний тон може бути тільки один. Насамперед він повинен відрізнятися мажорністю, проте він ні в якому разі не повинен мати характеру піднесення, постійної бурхливості, істеричної напруженості, яка завжди неприємно б'є в очі і яка загрожує при першій невдачі зірватися і перейти в розчарування». Комунікативний компонент діяльності викладача може бути розкритий через такі показники: вміння встановлювати ділові та особистісні стосунки із студентами, які сприяли б засвоєнню ними навчальної програми; вміння встановлювати доцільну дистанцію між собою й студентами; вміння адаптувати зміст навчального матеріалу відповідно до рівня розвитку та підготовки студентів; здатність викладача стимулювати інтерес студентів до знань, позитивне ставлення до навчального процесу загалом та навчального предмета зокрема; вміння виявляти щиросердність, захоплення та емоційну стриманість у реальних ситуаціях; уміння формувати повагу до себе як до викладача; тактовність як здатність визначати межу допустимого в людських стосунках; уміння створювати педагогічне доцільний емоційний фон навчального процесу (діловий, цілеспрямований, оптимістичний, мажорний, доброзичливий); уміння впливати на поведінку студентів завдяки характеру відносин та авторитету.

Організаторський компонент педагогічної діяльності є чи не найважливішим, тому що від сформованості цієї групи умінь залежить рівень і якість практичної роботи викладача. До організаторських здібностей та умінь можна віднести: вміння організовувати свою власну діяльність відповідно до поставленої мети; вміння раціонально розподіляти час діяльності; здатність до самоконтролю, вміння дотримуватись плану діяльності; здатність контролювати темп навчання з кута зору ефективної взаємодії викладача і студентів та коректувати його в залежності від реальних умов; уміння організовувати навчальну діяльність студентів і контролювати їх діяльність, переключати студентів на інший вид діяльності; вміння здійснювати контроль за діяльністю студентів, оцінювати якість

виконаної ними роботи; вміння формувати вимоги до студентів і домагатися їхнього виконання; спрямовувати діяльність студентів завдяки системі доцільних і розумних вимог; уміння розподіляти функції, делегувати функції і визначати відповідальність у ході навчального процесу; вміння створити ситуацію співучасті студентів у ході навчального процесу.

Багатьох видатних вчених, що працюють в самих різних областях науки, завжди цікавило питання про психологічні особливості творчої діяльності та умов, необхідних для продуктивного творчості. Мабуть, найбільш послідовно охарактеризував ці умови В.І.Вернадський.

Головними з них він вважав такі:

- проводити детальний аналіз;
- бачити за приватним загальне;
- не обмежуватися описом явища, а глибоко досліджувати його сутність і зв'язок з іншими явищами;
- не уникати питання «чому»;
- простежувати історію ідей;
- збирати якомога більше відомостей про предмет досліджень з літературних джерел (переважно наукових), звертатися до оригіналів;
- вивчати загальні закономірності наукового пізнання (думати про те, як думаєш);
- зв'язувати науку з іншими областями знання, з громадським життям;
- не тільки вирішувати проблеми, а й знаходити нові, невирішені.

Проблема розвитку творчості студентів, природно, тісно пов'язана з педагогічними технологіями, заснованими на тих чи інших формах і методах навчання. Само собою зрозуміло, першорядне значення набуває проблемне навчання з загально дидактичними методами: проблемне викладання, частково-пошукове і дослідницьке, а також ділові ігри та проектне навчання,

яке «гарантує студенту велику власну активність, самовизначення і проблемність навчання» .

Різниця між творчою і нетворчою особистістю визначається ступенем її зусиль і прагнень. Творча людина прагне до цікавої роботи, незалежно, самотійно мислить, більш схильний до ризику, допитливий, оригінальний, фантазер, гнучкий, винахідливий, активний, наполегливий, завжди щось шукає, про щось розпитує. У зв'язку з цим завдання викладача не припиняти питання студентів, а стимулювати їх, розвиваючи гнучкість і оригінальність їх розумової діяльності.

Для цього необхідно продумати всю технологію навчання студентів в руслі розвитку їхньої творчості, відібрати завдання, що сприяють цьому: крім курсових і дипломних проектів та робіт давати їм індивідуальні завдання (реферат, доповідь для конференції, частковий або повний пошук чогось, рішення нестандартних завдань та ін.). Корисно проводити практичні заняття і семінари у формі бесіди, «круглого столу», мікроконференції, демонстрації та обговорення конкретних результатів дослідної роботи (теоретичного і практичного характеру), стимулювати студентів до участі в науковій роботі кафедри, в наукових конференціях, олімпіадах, конкурсах та ін. Головне, щоб усі ці завдання та організаційні форми діяльності носили не стихійний характер, а були результатом серйозної продуманої, заздалегідь спланованої технології навчання та розвитку творчих здібностей студентів.

Доктор педагогічних наук Т.В.Кудрявцев не випадково нагадує нам думку німецького дидактика і психолога А.Дістервега: «Поганий вчитель підносить істину, а хороший вчить її знаходити». Виходячи з цього ми і повинні намагатися будувати навчальний процес. Шукати активні методи навчання, навчати творчістю - це соціальне замовлення нашого суспільства, звернений до дидактики, психологам, до всіх викладачам ». І хоча сказано це давно, актуальності не втратило і в наш час.

Під час реалізації заняття викладач виступає як організатор діяльності студентів, але життя вносить свої корективи, і педагог має бачити, розуміти й аналізувати реальні умови навчального процесу. Саме тут реалізуються його перцептивні і сугестивні уміння. Організаційні аспекти навчального заняття (початок, перехід до іншого виду діяльності, завершення роботи, зміна темпу діяльності) краще вдаються вольовим, енергійним, вимогливим викладачам. На створення емоційного фону навчального заняття впливають комунікативні та перцептивні якості викладача. Рівень фахових і методичних знань педагога вищої школи залежить від розвитку гностичного компоненту діяльності, а уміння викладати знання, уміння їх адаптувати, зробити їх доступними для студентів визначаються комунікативними та перцептивними здібностями. Характер стимулювання пізнавальної діяльності студентів залежить від розвитку гностичних, перцептивних, проєктивних і комунікативних умінь.

Аналітичний етап заняття реалізується не всіма викладачами, його уникають викладачі, що формально ставляться до професійної діяльності та самовпевнені педагоги. Творчі, відповідальні працівники ретельно виявляють усі чинники, що вплинули на хід заняття. Викладачі, що прагнуть до психологічного комфорту, схильні до витіснення з власної свідомості негативних наслідків заняття. Деякі викладачі не вміють робити аналіз проведеної роботи і власної діяльності. Найкращим чином його реалізують аналітики, викладачі з розвиненими організаторськими, проєктивними та конструктивними вміннями.

На нашу думку, для формування творчих здібностей необхідно: забезпечити умови для реалізації студентами своїх творчих якостей у навчально-виховному процесі навчального закладу; дати можливість студенту усвідомлювати себе індивідуальністю; створити умови для виявлення рівня студента як музиканта-виконавця; дати можливість студенту самостійно добирати музичний репертуар, вчити студентів здійснювати

самоаналіз рівня власної інтерпретації під час виконання музичного твору з навчальної програми "Музика"; здійснювати аналіз професійних якостей студента як режисера у процесі моделювання; дати можливість студенту демонструвати акторські здібності на прикладі змодельованих педагогічних ситуацій; вчити студентів зважати на особливості комунікативної діяльності в навчально-виховному процесі, застосовуючи моделювання діалогової взаємодії з різних тем програми "Музика". Реалізація творчого потенціалу майбутнього вчителя музики, його формування можуть бути успішними лише в умовах цілеспрямованої й педагогічно організованої діяльності навчального закладу.

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження. Критеріями розвитку творчої особистості майбутнього вчителя музики, на нашу думку, є свідоме ставлення до обраної професії, прагнення до збагачення духовної та професійної культури, професійна мотивація студентів у процесі викладання предмету, формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів-музикантів під час проведення класної та позаурочної роботи, палке бажання до самовдосконалення та самореалізації у навчально-виховному процесі як музиканта-виконавця, режисера, актора, цікавого лектора в роботі шкільних музичних лекторій з учнями різних вікових груп, комунікативна діяльність й активність у різних формах роботи у навчальному закладі . Ці фактори характеризують розвиток професійно-творчої особистості майбутнього вчителя музики.

Як бачимо, рівень педагогічної майстерності викладача є важливим чинником навчально-виховного процесу, він позначається на результатах навчання студентів, на формуванні їх як особистостей. У свою чергу, розвиток педагогічної майстерності викладача тісно корелює з його ставленням до себе, вимогами до своєї діяльності, особистісними якостями. Можна вивчити свій фаховий предмет, можна мати систему психолого-педагогічних знань, але це не забезпечить відповідної майстерності.

Майстром стає той, хто прагне цього, хто працює, хто осмислює власну діяльність, бо як стверджував К.Д.Ушинський, «передається думка, виведена з досвіду, але не сам досвід».

Література

1. Абасов, З. Проектування і організація самостійної роботи студентів / З. Абасов // Вища освіта в Росії. 2007. - № 10.-С. 81-84.
2. Альтшуллер Г.С. Як стати генієм. Життєва стратегія творчої особистості / Г.С.Альтшуллер, І. М.Верткін. - Мінськ: Білорусь, 2005.-478 с.
3. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания / Б.Г.Ананьев.- М. : Наука, 1977. -284 с
4. Бабанский Ю. К. Избр. вед. труды. М.: Педагогика, 1989.
5. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества /Д. Б. Богоявленская. - Ростов-на-Дону, 1983. -156 с.
6. Загвязинський В.І. Педагогічна творчість учителя/ В.І.Загвязинський // Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія / укл. Н.В.Гузій. - К.:ІЗМН, 2000. - 168 с.
7. Зимня І.А., Ключові компетенції нова парадигма результату освіти / І.А.Зимова // Вища освіта сьогодні. 2003. - № 5.-С. 34-42.
8. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії: навчальний посібник/І.А.Зязюн, Г.М.Сагач. -К., 1997. -302 с.
9. Макаренко А.С. Собр. соч. Т.4. М.: Изд-во АПН
10. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посібник/О.Я.Ростовський. -К. : ІЗМН, 1997. -248 с
11. Ушинский К.Д. Собр. соч.
12. Станіславський К.С..Собр. соч. Т.2.
13. Сухомлинский В.А. О воспитании. М.: Политиздат, 1973.
14. Філософія : підручник/ за заг. ред. М.І.Горлача, В.Г.Кременя, В.К.Рибалки. - К., Харків : Консум, 2000. - 548 с